

LUND UNIVERSITY

Dendrokronologisk analys av långhuset i Edåsa kyrka

Hansson, Anton; Linderson, Hans

2020

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Hansson, A., & Linderson, H. (2020). *Dendrokronologisk analys av långhuset i Edåsa kyrka*. (Dendrorapporter i Lund; Vol. 2020:67). Lund University.

Total number of authors:
2

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

LUND UNIVERSITY

DEPARTMENT OF QUATERNARY GEOLOGY
KVARTÄRGEOLOGISKA AVDELNINGEN
HANS LINDERSON

26 September 2020

Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2020:67

Anton Hansson & Hans Linderson

DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV LÅNGHUSET I EDÅSA KYRKA

Uppdragsgivare: Västergötlands museum, Box 253, 532 23 Skara. (kontaktperson: Robin Gullbrandsson, robin.gullbrandsson@vgmuseum.se)

Område: Skövde **Prov nr:** 16904-16914 **Antal Prov:** 11

Dendrokronologiskt objekt: Långhusets taklag

Resultat:

Dendro nr:	Provnr; Takstol hb=högben bb=bindbj sb=stödben st=styrbj N=norr S=söder	Träd- slag	Antal år (1 radie om ej annat anges)	Splint (Sp) Bark (B) Vankant (W)	Datering av yttersta årsring i provet	Beräknat Fällningsår E(Efter) V(vinterhalv- året)	Kommentarer (mer vågad datering inom parantes)
16904	1; 17 hb S	Tall	55	Sp 2, Ej W	1122	1165-1195	
16905	2; 11 bb	Tall	75; 2	Sp 5, Ej W	1125	1165-1195	
16906	3; 10 bb	Tall	120+6-8	Sp 52+6-8, W?	1171 +6-8	1177-1194	Möjlig W (1177-1179)
16907	4; 7 bb	Tall	45	Sp 4, Ej W	1122	1163-1193	
16908	5; sb lös	Tall	33; 2	Ej Sp, Ej W	Ej datering		
16909	6; 2 bb	Tall	52+~40	Sp 3+~40, Ej W	1102 +~40	1159-1199	
16910	7; st	Tall	87	Sp 17, Ej W	1143	1171-1201	
16911	8; 9 sb S	Tall	55+~2-3	Ej Sp, Ej W	Ej datering		
16912	9; 9 bb	Tall	62+~8; 3	Sp 17+~8, Ej W	1120 +~8	1148-1178	
16913	10+12; 9 hb N	Tall	107+~15; 2	Sp 44+~15, Ej W	1152 +~15	1168-1208	
16914	11; 10 hb N	Tall	87+~5	Sp 19+~5, Ej W	1136 +~5	1177-1217	

Kommentarer till ovanstående resultattabell

Det analyserade virket i långhuset är av tall och har avverkats någon gång åren **1177-1178**, om ett gemensamt fällningsår förutsätts. Proverna saknar vankant med ett möjligt undantag av prov 16906, som har 6-8 ringar i smulor utanför den ytterst uppmätta årsringen. Stämmer detta är det trädet avverkat någon gång åren 1777-1779. Dessutom korrelerar alla daterade prov, med undantag av prov 16914, väl med varandra. Sammanvägt tyder detta på att virket är hämtat från en gemensam ståndort och avverkat samtidigt.

Prov 16914 korrelerar inte mot det övriga provtagna virket och bör därför inte ha samma ståndort. Däremot korrelerar prov 16914 väl med virke från Ljungsarps kyrka.

Virket är hämtat ifrån ett område i **Västergötland eller nordvästra Småland**. Dock är prov 16914 inte från samma ståndort som det övriga virket. Enskilda byggnader som korrelerar mot virket i Edåsa kyrka är kyrkorna i Ljungsarp, Gökhem och Marka.

Beskrivning av tabellen ovan

”Dendroidentitetsnummer”, är en unik identitet för varje prov hanterade på laboratoriet.

”Antal år”, årsringar som är analyserade i vissa fall har det inte varit möjligt att mäta årsringsbredden, då har årsringarna räknats, vilket har markerats med ”+n”.

I samma kolumn förekommer någon gång noteringen ”ew” eller ”lw” dessa termer härrör från engelskans early wood (vårved) och late wood (sommarved) och beskriver graden av den yngsta/sista årsringens utveckling. Detta indikerar att virket är avverkat på sommaren.

”splint, vankant, bark” indikerar hur många årsringar som saknas i provet. Förutsatt att provet går att datera och man har vankant eller bark i provet så får man en årsexakt datering (extrema undantag finns). ”nära vankant” uppges när det finns indikationer om detta, till exempel i fältanteckningar eller om en sågskiva följer en naturlig kurvatur i rundvirket. Om vankant (den rundade avslutningen av virket där barken har försvunnit) saknas och splinten syns kan man beräkna fällningsåret med hjälp av splintstatistiken för olika trädslag och förhållanden. Vanligtvis används 17 ± 7 år på ek och en mer varierad bild på tall med en maximal variation på ± 20 år. Saknas splinten (”ej sp”) anges en så kallad ”efterdatering” (*terminus post quem*). Virket får då en äldsta möjliga datering. Teoretiskt kan virket vara hur ungt som helst men mer troligt handlar det om upptill några tiotal år senare avverkning än angivna efterdatering. Detta diskuteras vanligtvis i rapporten. Anges $sp=0$ menas splinten observeras utanför ytterst/yngsta årsring men årsringen är inte inmätt eftersom den inte är komplett.

”Datering av yttersta årsring i provet”, är alltid årsexakt vid en datering. Om provet inte kan korsdateras med en daterad dendrokronologisk serie anges ”ej datering”. Detta uppträder oftast vid ett litet årsringsantal (unga/snabbvuxna/kraftigt nedbrutna träd), udda trädslag (i Sverige är ek och tall bäst), för få prover från den undersökta konstruktionen, störd tillväxt etc.

”Beräknat fällningsår” här görs en beräkning utifrån dateringen av den yttersta årsringen i provet och hur många årsringar som beräknas saknas i provet. Felmarginalen som anges täcker mer än 95 procent av proverna. Finns barken eller vankanten kvar på provet ges dateringen påföljande vinterhalvår om inga andra noteringar har gjorts. Vinterhalvåret avser trädets viloperiod så att ingen årsringsbildning sker i stamvirket, viloperioden påbörjas normalt i augusti och pågår till maj söder om Norrlandsgränsen (ungefär Dalälven). Stamvirkets viloperiod blir succesivt längre mot fjällens trädgräns.

Faktura framställs senare av Lunds Universitet.
Mätresultaten kommer att bevaras på laboratoriet och utnyttjas i universitetets forskning.
Proverna kommer att ingå i RAÄ´s arkiv och förvaltas av laboratoriet
Med hälsning och önskan om fortsatt samarbete

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare
Lunds Universitet
Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, Sölvegatan 12, 223 62 Lund
E-post: Hans.Linderson@geol.lu.se
Tel: 046-2227891